

Man tas rūpi.

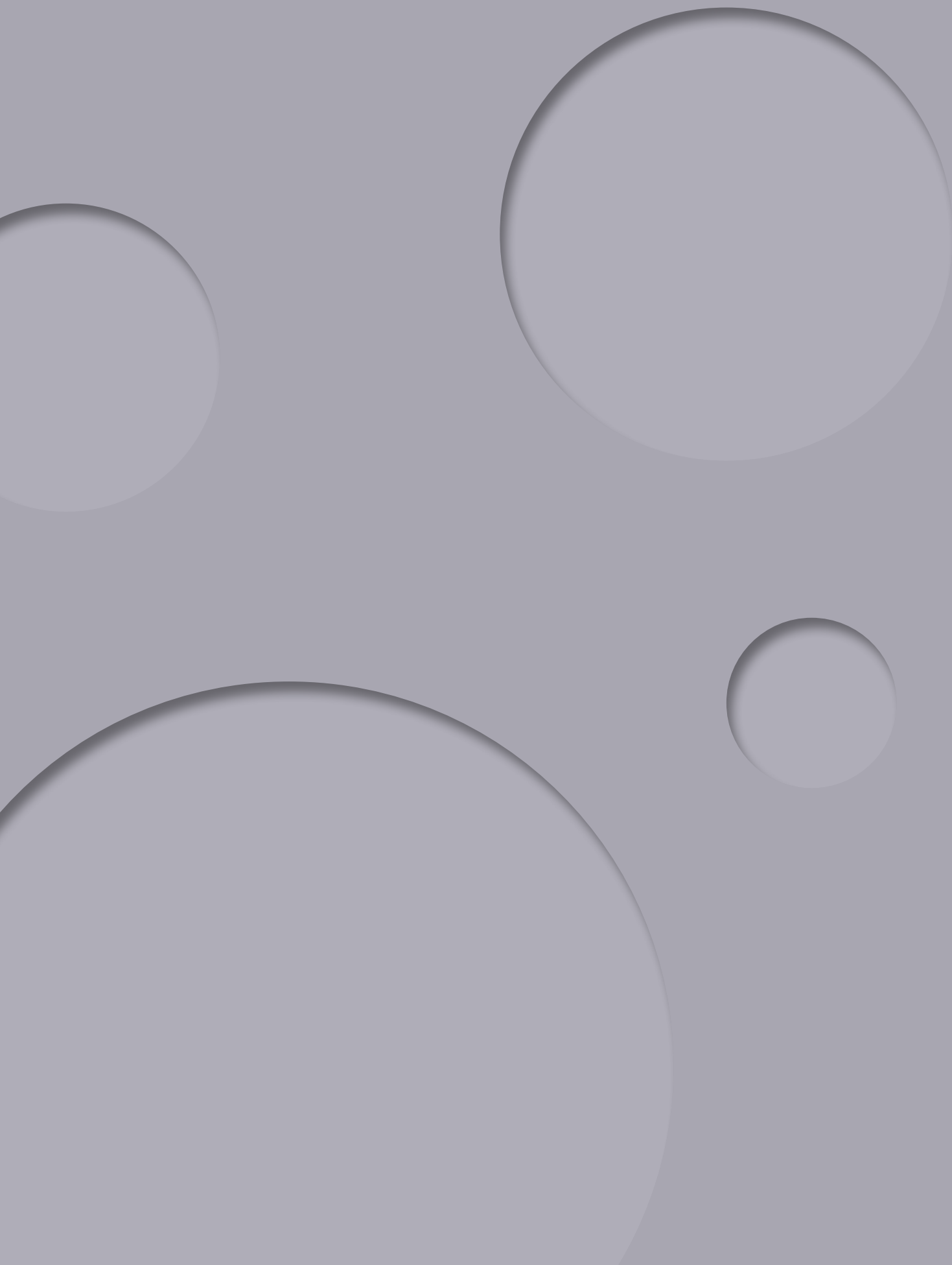
Įtrauktis mano organizacijoje:
dabartis ir ateities vizija

Turinys

Įvadinis žodis	4
Įtrauktis ir įvairovė organizacijoje	7
Tikslinė grupė, turinti mažiau galimybių	15
Papildoma parama įtraukčiai ir įvairovei užtikrinti	25
Lengvai suprantama kalba	34
Projekto dalyvių atrankos proceso organizavimas	48
Sėkmės istorijos	57
Pabaigos žodis	64

Įvadinis žodis

Įvadinis žodis

„Man tas rūpi“ – šis leidinio pavadinimas ne tik simbolizuoja įtraukties ir lygybės svarbą, bet ir kviečia susitelkti į žmogiškąjį aspektą.

Iš pirmo žvilgsnio tai gali priminti žmogaus vardą – Mantą, ir taip išreikšti asmeninį, žmogiškąjį ryšį, kurį turime su įtrauktimi.

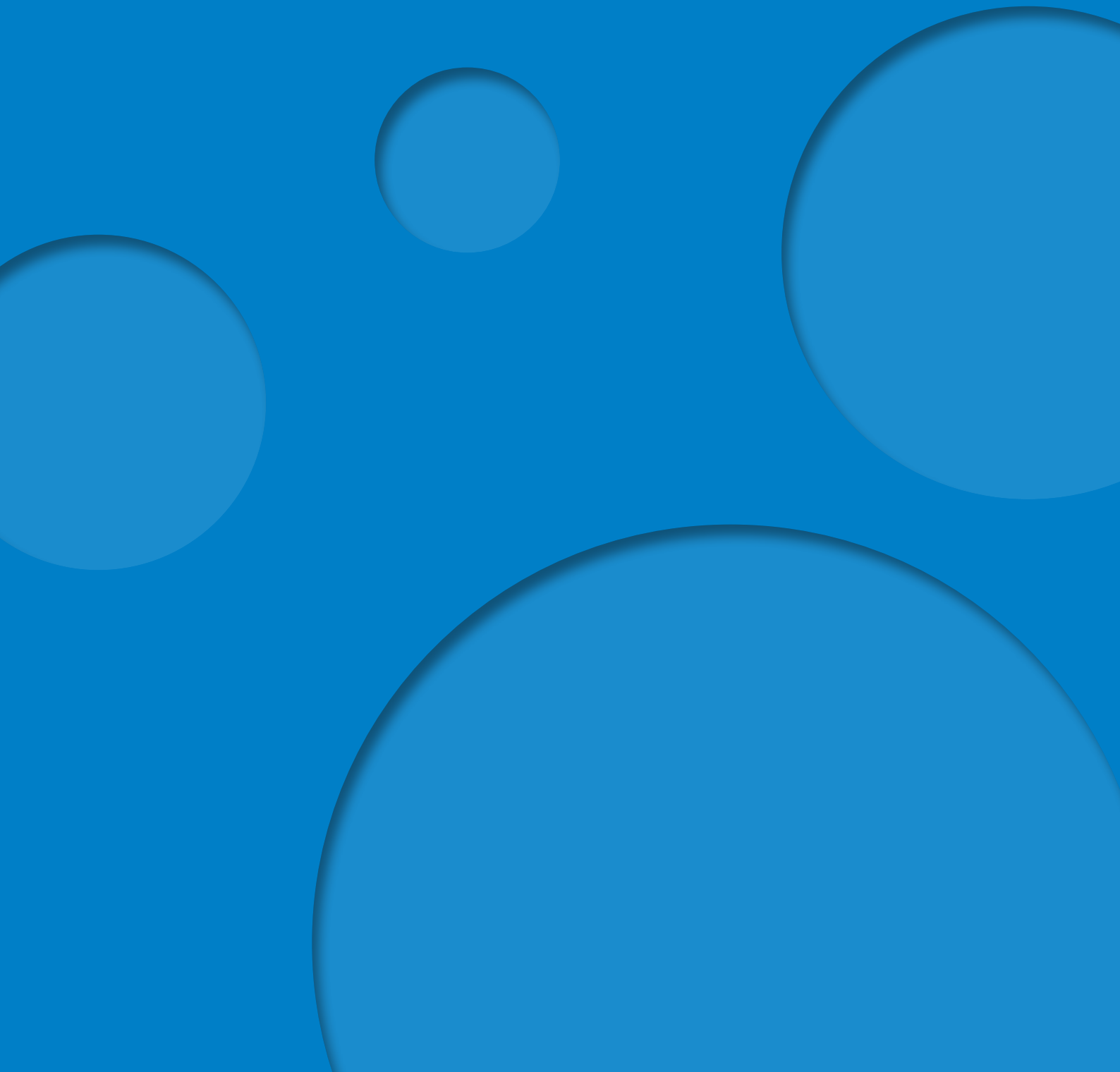
Europos Sąjunga akcentuoja lygybės ir įtraukimo principus kaip vienus iš pagrindinių jos vertybių. Programų „Erasmus+“ ir Europos solidarumo korpuso strategija pabrėžia, kad šie principai neturi būti tik žodžiai, jie turi gyvuoti kaip visų veiklos sričių esmė. Tačiau tai turi būti ir mūsų asmeninės atsakomybės dalis, kuria siekiame kurti teisingesnę ir įtraukesnę visuomenę.

Leidiny, kurį skaitote, kviečia atkreipti dėmesį į tai, kad „Man tas rūpi“ – tai ne tik bendras principas, tai ir konkrečios žmogiškosios patirties, vardo ir įsipareigojimo simbolis. Jis primena, kad suteikti prioritetus įtraukčiai nėra tik abstraktus tikslas, tai ir praktinis darbas, kuriuo galime prisidėti prie teisingumo, solidarumo ir lygybės skatinimo savo organizacijoje, profesinėje veikloje ir kasdieniame gyvenime.

Šis leidinys kviečia suvokti, jog kiekvienas iš mūsų gali būti „Mantas“, žmogus, kuris rūpinasi ir kuria sąlygas lygybei ir įtraukčiai. Tai yra mūsų bendras tikslas, kurį galime pasiekti kartu, laikydamiesi rekomendacijų ir vadovaudamiesi patirtimi, kuria dalinasi Profesinio mokymo ekspertų tinklo (PROMET) grupė. „Man tas rūpi“ – tai kvietimas ne tik kalbėti apie įtrauktį, bet ir veikti dėl jos.

Leidiny s yra rekomendacinio pobūdzio, todėl įgyvendinant mobilumo projektus reikėtų vadovautis mobilumo projekto dotacijos sutartimi ir jos priedais bei oficialiais Europos Komisijos dokumentais.

Įtrauktis ir įvairovė organizacijoje

Įtrauktis ir įvairovė organizacijoje

Pasitikrinkime, ką reiškia įtraukties principai organizacijoje, bandydami juos suvokti personažo akimis.

Susipažinkite su Manto istorija.

Įtraukties sąvoka, kaip aprašyta Kembridžo žodyne, yra idėja, kad visi galėtų dalyvauti bendrose veiklose ir mėgautis tuo pačiu patyrimu, nepriklausomai nuo individualių skirtumų ar kliūčių.

Kalbama apie lygybę, supratimą ir tai, kad kiekvienas žmogus gali būti unikalus.

Susipažinkime su Mantu, jaunu žmogumi, kuriam tai tikrai rūpi.

Manto gyvenime yra daugiau kliūčių nei kitų gyvenimuose.

Jis turi negalią, kasdien susiduria su iššūkiais, apie kuriuos kiti gali net nesusimąstyti. Bet Mantas – tai ne tik atskirties simbolis.

Jis draugiškas, sumanus ir visada pasirengęs padėti kitiems.

[Europos Sąjungos tikslai](#) akcentuoja, kaip svarbu suteikti visiems galimybę. Margaritis Schinas, Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas, teigia, kad įtrauktis ir įvairovė yra esminės europinės gyvensenos dalys. Ši vizija negali būti pasiekama, jei į kiekvieną asmenį nežiūrėsime kaip į unikalų individą, jei nesuteiksime jam galimybės dalintis savo patirtimi ir dalyvauti veikloje.

Mobilumo projektai yra puikus būdas skatinti įtrauktį ir įvairovę. Projekto koordinatoriai turėtų suteikti šią galimybę kiekvienam, įskaitant ir Mantą. Jie gali pasinaudoti programos „Erasmus+“ galimybėmis ir pasirengti veiksmingai įgyvendinti įtraukties idėjas.

Taigi, įsivaizduokime Manto gyvenimo kelionę. Projekto koordinatoriai ir darbo grupės nariai gali sau užduoti klausimus: kiek aš pats esu įtraukus tokiems kaip Mantas? Kaip galiu padaryti savo darbo veiklą labiau įtraukia ir atvirą visiems, nepaisant jų individualių bruožų? Kokie įrankiai gali padėti Mantui ir kitiems jaustis vienodai svarbiems?

Mantas svarbią vietą turi ne tik šioje istorijoje, bet ir mūsų organizacijoje. Kaip ir „Mantas“, kiekvienas iš mūsų gali daryti įtaką įtraukčiai ir įvairovei, skatindamas toleranciją ir supratimą. Projektų vykdytojai turi galimybę kurti aplinką, kurioje visi gali pasijusti priimti ir svarbūs. Tai žingsnis teisingesnės ir įtraukesnės visuomenės link.

Siekiant į mobilumo veiklas įtraukti dalyvius, turinčius mažiau galimybių, projekto koordinatoriams ar darbo grupės nariams būtų naudinga sau užduoti ir atsakyti į šiuos klausimus:

- Kiek aš pats esu įtraukus?
- Kiek mano darbas apima įtraukties priemones?
- Kiek įtraukūs yra mano naudojami įrankiai?
- Kaip savo įrankius galiu padaryti įtraukesnius?

Patarimai

- **Susipažinkite** su programos „Erasmus+“ ir Europos solidarumo korpuso įtraukties ir įvairovės strategijos įgyvendinimo gairių [dokumentu](#) ir kitais šios srities dokumentais.
- Aktyviai **bendradarbiaukite** su organizacijoje dirbančiais pagalbos mokiniui specialistais, klasės / grupės vadovais, bendrabučio auklėtojais ar kitais darbuotojais, kurie dirba su tiksline grupe, turinčia mažiau galimybių.
- Į projekto darbo grupę ar mobilumo projekto veiklas **įtraukite** pagalbos mokiniui specialistus (socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, psichologas, mokytojo padėjėjas).
- **Perskaitykite** mokyklos paskutinių mokslo metų socialinės situacijos ir socialinių rodiklių ataskaitą, pasidomėkite atliktomis apklausomis ar tyrimų rezultatais. Atkreipkite dėmesį į informaciją apie mokinių socialinę situaciją: mokiniai iš daugiavaikių šeimų; mokiniai, kurių šeimose auginamas vaikas su negalia; mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių; mokiniai, kurių tėvai išsituokę; mokiniai gyvena tik su vienu iš tėvų. Įtrauktį identifikuojantys socialiniai rodikliai gali būti šie: šeimos, kuriose vienas ar abu tėvai yra bedarbiai; mokiniai, kurie gyvena ypač sunkiomis materialinėmis sąlygomis; mokiniai, kurie neturi vieno arba abiejų tėvų; mokiniai iš šeimų, kuriose vienas ar abu tėvai turi nedarbingumo grupę dėl negalios; mokiniai, kurių vienas iš tėvų yra išvykęs dirbti į užsienį; mokiniai, kurie yra vieniši tėvai.

- **Atkreipkite** dėmesį, kad mokyklos socialinės situacijos ir socialinių rodiklių ataskaitos tik iš dalies atskleidžia realią mokinių socialinę padėtį. Mokiniai gali nepasitikėti ir nenorėti atskleisti savo šeimos socialinės situacijos. Todėl kai kurių mokinių socialinę situaciją gali žinoti tik pagalbos mokiniui specialistai ar/ir klasės/grupės vadovas, asmeniškai bendraujantys su mokiniu ar jo šeima.
- **Atlikite** mokinių ir personalo apklausas apie mokykloje vykdomą socialinę įtrauktį ir išsiaiškinkite, ar jūsų organizacija yra įtrauki, kaip pas jus įgyvendinami įtraukties ir įvairovės principai, kokios gali būti naudojamos priemonės dirbant su asmenimis, turinčiais mažiau galimybių.
- **Parenkite** mokiniams nesudėtingą elektroninę apklausos anketą, kuri būtų skirta išsiaiškinti mobilumo veiklų poreikį mokiniams, turintiems mažiau galimybių. Šios anketos klausimus formuluokite paprastai ir venkite atvirų klausimų. Apklausos metu galite paklausti mokinių apie informavimo procesą, sužinoti, kokios priežastys jiems trukdo dalyvauti mobilumo veikloje, koks jiems reikalingas parengimas mobilumo veiklai, kokios pagalbos reikia mobilumo veiklos užsienyje metu ir panašiai.
- Mobilumo veiklas **organizuokite** ne tik pažangiausiems ir geriausiems mokiniams, suteikite galimybę mobilumo veiklose dalyvauti ir prasčiau besimokantiems, turintiems lankomumo ar elgesio problemų. Motyvuokite šiuos mokinius atrasti pasirinktos profesijos pranašumus, skatinkite juos siekti naujų žinių ir įgyti profesinės patirties.

- Pasitaiko mokinių, kurie nori ir gali **dalyvauti** projektuose, tačiau tėvai jų nepaskatina ar nepitaria jų dalyvavimui projekte. Tokiu atveju apsvarstykite galimybę asmeniškai susisiekti ir pasikalbėti su jų tėvais. Plačiau informuokite šių mokinių tėvus, papasakokite apie projekto veiklas, kaip jos yra įgyvendinamos, iliustruokite realiais pavyzdžiais, kaip mobilumo veiklos metu jūs sprendėte iškilusias problemas ir suvaldėte rizikas.
- Informaciją apie mobilumo projektą, įgyvendinamas veiklas, galimybę dalyvauti mobilumo veiklose, finansavimą, atsakomybes, pareigas, pripažinimą ir panašiai **pateikite** lengvai suprantama kalba (angl. Easy-to-Read). Nenaudokite sudėtingų ir mokiniams sunkiai suprantamų programos „Erasmus+“ mobilumo (KA1) veiksmo terminų. Informaciją parenkite taip, kad mokiniai matytų, kad mobilumo projekto veiklos yra skirtos jiems ir kartu atskleistų, kokią jie gali gauti naudą mobilumo veiklos užsienyje metu.
- Į informavimo procesą **įtraukite** jau įgyvendintų mobilumo projektų dalyvius, kurie pasidalintų ne tik sėkmės istorijomis ir geromis emocijomis, bet ir atskleistų, su kokiomis problemomis jie susidūrė, kaip jas sprendė, ar sulaukė pagalbos ir panašiai. Pateikite paprastesnę ir sąžiningesnę informaciją „iš patirties“, taip atskleisdami mobilumo veiklos teigiamą ir neigiamą puses.

- Profesinio mokymo srities įstaigų mobilumo projektų veiklose dalyvauja nedaug individualių mokymosi poreikių turinčių mokinių. **Skatinkite** šiuos mokinius įsitraukti į mobilumo projekto veiklas ir vykti į mobilumo veiklas užsienio šalyse. Jums reikia rasti patikimus partnerius, kurie jau turi patirties dirbant su šiais mokiniais ir kartu padėti jiems nugalėti baimes, motyvuoti juos kuriant „taip, tu tai gali įveikti“ požiūrį.

Šaltiniai, kuriuose galite rasti daugiau informacijos:

1. Svetainėje [„Erasmus+“](#) publikuojama informacija
2. [Platforma ir integracinio judumo sistema](#)
3. [SALTO „Įtrauktis ir įvairovė“](#) interneto tinklalapis
4. Paveikslėlių šaltinis: „Microsoft Word Icons“
5. [Programos „Erasmus+“ ir Europos solidarumo korpuso įtraukties ir įvairovės strategijos įgyvendinimo gairės.](#)

„Arial“ šriftas ir teksto lygiavimas iš kairės dokumente naudojami gerinant teksto prieinamumą asmeniui su negalia.

**Tikslinė grupė, turinti
mažiau galimybių**

Tikslinė grupė, turinti mažiau galimybių

Tikslinė grupė, turinti mažiau galimybių – tai svarbus aspektas, į kurį reikia atkreipti ypatingą dėmesį profesinio mokymo srityje. Norint suvokti šią svarbią sąvoką, įsivaizduokime Manto istoriją.

Mantas yra mokinys, turintis mažiau galimybių, kuris į profesinę mokyklą atėjo su dideliu užsidegimu ir noru pasiekti savo tikslų. Tačiau jis susiduria su kliūtimis, kurios daro įtaką jo dalyvavimui mokyklos veikloje. Mantas susiduria su įvairiomis situacijomis, trukdančiomis visaverčiam dalyvavimui ugdymo procese. Be to, jis ne visada gauna reikiamą pagalbą ir palaikymą, kad galėtų išnaudoti visas mokyklos teikiamas galimybes.

Mantas puikiai iliustruoja tikslinę grupę, turinčią mažiau galimybių. Tai žmonės, kurie, dėl įvairių priežasčių, gali patirti sunkumus dalyvaudami švietimo ir mokymo procese. Tai gali apimti ne tik fizinius iššūkius, bet ir emocinius, socialinius, kultūrinius ar ekonominius veiksnius.

Europos Komisijos „Įtraukties ir įvairovės strategijos įgyvendinimo gairės“ atkreipia ypatingą dėmesį į šią tikslinę grupę. Jos siekia užtikrinti, kad asmenys, turintys mažiau galimybių, turėtų lygias galimybes dalyvauti „Erasmus+“ programoje bei visoje švietimo ir ugdymo sistemoje. Šiose gairėse yra pateikiamos rekomendacijos ir veiksmų planai, kaip stiprinti įtrauktį ir pasiūlyti tinkamas priemones, kad ši tikslinė grupė galėtų visapusiškai naudotis švietimo galimybėmis.

Manto istorija padeda mums suvokti, kad tikslinė grupė, turinti mažiau galimybių, yra žmonės, kuriems reikia ypatingo dėmesio ir paramos, kad jie galėtų išnaudoti visą savo potencialą. Stiprinant įtrauktį ir įvairovę, padedant įveikti kliūtis, mes ne tik suteikiame jiems galimybę, bet ir praturtiname savo bendruomenę ir organizaciją.

Apibūdinant tikslinę grupę, svarbu vartoti įtraukiąją kalbą.

Įtraukioji kalba yra kalba, kurioje nėra žodžių, frazių ar tonų, atspindinčių išankstinį nusistatymą, stereotipines ar diskriminuojančias pažiūras. Įtraukioji kalba labai svarbi visais atvejais, kai yra diskriminacijos ar asmens orumo pažeidimo rizika dėl rasės, odos spalvos, kilmės, politinių pažiūrų, religijos, šeiminės padėties, seksualinės orientacijos, lyties, amžiaus, negalios. Įtraukioji kalba yra orientuota į asmenį, o ne į jo galias, negalias ar galimybes. Vadovaujantis šios kalbos taisyklėmis sąvoka „mažiau galimybių turintis asmuo“ yra klaidinga. Turėtume vartoti sąvoką „asmuo, turintis skirtingų / įvairių galimybių“.

Kokios yra pagrindinės kliūtys, galinčios trukdyti asmenims, turintiems mažiau galimybių, aktyviau dalyvauti programose?

Prieinamumas

Siekdamos įveikti šią kliūtį valstybės ir savivaldybių institucijos, ugdymo įstaigos, viešasis sektorius turėtų vadovautis **universalus dizaino** gairėmis ir universalus dizaino principais. Siekti, kad pastatai, medžiagos, priemonės, produktai, mokymosi programos, paslaugos suteiktų vienodą galimybę tuo pačiu naudotis kiekvienam, neišskiriant žmonių pagal jų galimybes.

Informavimas

Siekdamos įveikti šią kliūtį, valstybės ir savivaldybių institucijos, ugdymo įstaigos, viešasis sektorius turėtų informaciją pateikti **lengvai suprantamu** būdu ir lengvai suprantama kalba. Informacinę aplinką reikėtų pritaikyti intelekto, regos ir klausos negalia turintiems žmonėms.

Aplinkos prieinamumas, informacijos supratimas ir žinojimas suteiks galimybių dalyvauti asmeniui, turinčiam mažiau galimybių.

Asmuo, turintis mažiau galimybių:

Asmuo su negalia. Tai asmuo, kuriam yra nustatytas dalyvumo lygis ir jis turi tai įrodantį dokumentą.

Dalyvumas – tai asmens gebėjimas dalyvauti kasdieniame gyvenime, švietime, kultūrinėje, visuomeninėje veikloje, darbo rinkoje, politikoje ir panašiai. Dalyvumas nustatomas vertinant individualias asmens poreikių apimtis ir aplinkos kliuvinius įvairiose gyvenimo srityse.

Rokas mokosi programavimo. Vaikinui sekasi puikiai.

Jis labai norėtų įgyti tarptautinio mobilumo patirties, tačiau vaikiną nedrįsta tikėtis, kad pavyks viską įveikti vien tik naudojantis vežimėliu. Kad šis iššūkis netaptų kliūtimi mobilumui, galima rasti priimančią organizaciją, kurios aplinka gerai pritaikyta judėjimo negaliai. Taip pat tinkamai paaiškinus poreikį paraiškoje, yra galimybė gauti finansavimą asmeniui, kuris galėtų lydėti jį šioje kelionėje, bei vežimėlio transportavimui.

Asmuo, turintis sveikatos problemų. Tai asmuo, turintis sveikatos problemų, įskaitant sunkias ar lėtines ligas.

Arūnas serga cukriniu diabetu. Jam yra būtinos insulino injekcijos 1 arba 2 kartus per parą. Arūnas žino, kaip laikyti insuliną keliaujant, tačiau suleisti insuliną sau yra per didelis iššūkis. Kad šis iššūkis netaptų kliūtimi mobilumui, tinkamai paaiškinus poreikį paraiškoje, galima gauti finansavimą lydinčiam asmeniui.

Asmuo, patiriantis mokymosi sunkumų.

Tai asmuo, kuriam dėl įvairių priežasčių sunku mokytis.

Tai mokyklos nebaigę asmenys, nesimokantys, nedirbantys ir mokymuose nedalyvaujantys, menkų įgūdžių asmenys.

Sandra prastai orientuojasi svetimoje aplinkoje, todėl labai bijo naujų vietų. Bet ji greitai mokosi. Vieną ar du kartus perėjusi maršrutą ji puikiai gali orientotis be pagalbos. Kad šis iššūkis netaptų kliūtimi mobilumui, galima suplanuoti tikslinį pasirengimo vizitą.

Asmuo, susiduriantis su kultūrų skirtumais.

Tai tautinių ir etninių mažumų atstovai, gestų kalbą naudojantys asmenys, dvikalbiai, kitakalbiai, migrantai, pabėgėliai, kuriems kyla kalbinės adaptacijos ir kultūrinės integracijos sunkumų ir panašiai.

Olesia – karo pabėgėlė iš Ukrainos. Ji gerai moka tik ukrainiečių ir rusų kalbas. Olesia mokosi lietuvių ir anglų kalbų, tačiau jai dar sunku kalbėti, skaityti, rašyti ir suprasti šias kalbas. Kad šis iššūkis netaptų kliūtimi mobilumui, svarbu informaciją pateikti lengvai suprantama kalba ir paskatinti naudotis vertimo programėlėmis.

Asmuo, patiriantis socialinių sunkumų.

Tai asmuo, kuriam sunku pritapti prie aplinkinių dėl savo elgesio, patirties, gyvenimo būdo.

Tai asmuo, kuris turi priklausomybių, yra linkęs nusikalsti, turi ypatingų nusistatymų, neturi socialinių ryšių ir panašiai.

Mariui reikia laiku vartoti vaistus, bet jis dažnai pamiršta.

Namuose prisiminti jam padeda mama. Kad šis iššūkis netaptų kliūtimi mobilumui, galima nustatyti priminimus telefone ar išmaniajame laikrodyje ir tai padės jam būti savarankiškam mobilumo metu.

Jei Mariui ekonomiškai per brangu įsigyti išmanųjį prietaisą, tinkamai paaiškinus poreikį paraiškoje, galima gauti finansavimą.

Asmuo, patiriantis ekonominių sunkumų.

Tai asmuo, kuris turi finansinių sunkumų, įsiskolinimų, neturi pakankamai pajamų būtiniausioms reikmėms, gauna socialinės paramos paslaugas ar tikslines socialines išmokas, yra benamis, turi dirbti ir mokytis, kad išgyventų.

Rasa gyvena kaime su senele. Šeimai labai trūksta pinigų net ir būtiniausioms reikmėms. Kad šis iššūkis netaptų kliūtimi mobilumui, tinkamai paaiškinus poreikį paraiškoje, galima gauti finansavimą. Tada Rasa galėtų nusipirkti tokių kelionei būtinų daiktų, kaip lagaminas, higienos priemonės, darbo rūbai ir panašiai.

Asmuo, patiriantis diskriminaciją.

Tai asmuo, kuris patiria ar gali patirti diskriminaciją dėl lyties (lytinės tapatybės, lytinės raiškos ir kita), amžiaus, etninės kilmės, religijos, tikėjimo, seksualinės orientacijos, negalios ar dėl kelių veiksnių sąveikos.

Kezija yra romė. Ji negali ir nenori dėvėti kelnių, nes jos šeimoje tai nėra priimtina. Kezija mokosi apdailininko (statybininko) specialybės ir nuolat susiduria su asmenimis, kurie nesupranta, kodėl darbo metu mergina negali dėvėti kelnių. Kad šis iššūkis netaptų kliūtimi mobilumui, galima informuoti priimančią organizaciją iš anksto, kad Kezijos darbo rūbai bus pritaikyti atsižvelgiant į jos kultūrinius poreikius.

Asmuo, patiriantis geografinių kliūčių.

Tai asmuo, gyvenantis atokioje ar kaimo vietovėje, periferiniuose ir atokiausiuose regionuose, priemiesčiuose, nepakankamai išvystytų paslaugų vietovėse (kuriose mažiau viešojo transporto, ugdymo įstaigų, menkai išvystyta infrastruktūra) ir panašiai.

Adrianas gyvena vieniemyje. Šeima neturi nuosavo automobilio, o į artimiausią miestelį nuvykti galima 3 kilometrus nuėjus iki artimiausios autobusų stotelės. Autobusai važiuoja tik 2 kartus per dieną. Savaitgalį viešasis transportas nevažiuoja. Adrianas geru oru važiuoja dviračiu, bet nepalankiu oru neturi galimybės susitikti su draugais, dalyvauti renginiuose ir lankyti taip mėgstamų futbolo treniruočių, nes po treniruotės jau nėra autobuso grįžti į namus. Vaikino galimybės neformaliai mokytis labai ribotos.

Siekiant užtikrinti lygias galimybes, konkretus projektas arba projekte dalyvaujantis asmuo gauna **papildomą paramą** įtraukčiai ir įvairovei užtikrinti.

Daugiau apie papildomą paramą galima perskaityti [čia](#), spauskite mėlyną nuorodą.

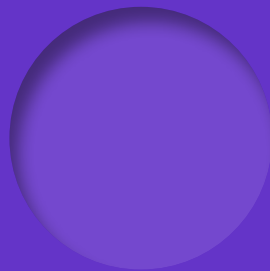

Šaltiniai, kuriuose galite rasti daugiau informacijos:

1. [Įgyvendinimo gairės Programos „Erasmus+“ ir Europos solidarumo korpuso įtraukties ir įvairovės strategija.](#)
2. [Europos Tarybos Rezoliucija ResAP\(2007\)3 „Visiško dalyvavimo užtikrinimas taikant Universalaus projektavimo strategiją“ \(anglų k.\)](#)
3. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolai. [Neįgaliųjų teisių konvencija](#)
4. [Lietuvos Respublikos Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas](#)
5. [Lietuvos Respublikos Lygių galimybių įstatymas](#)
6. [Norvegijos Aplinkos ministerijos Universalaus dizaino sąvokos išaiškinimas](#) (lietuvių k.)
7. Universalų dizainą kuriančių organizacijų [interneto svetainė \(anglų k.\)](#)
8. [Viešoji konsultacija](#), skirta aptarti naujai rengiamas universalaus dizaino švietime (angl. Universal Design for Learning) gaires.
9. Paveikslėlių šaltinis: „Microsoft Word Icons“

„Arial“ šriftas ir teksto lygiavimas iš kairės dokumente naudojami gerinant teksto prieinamumą asmeniui su negalia.

Papildoma parama įtraukčiai ir įvairovei užtikrinti

Papildoma parama įtraukčiai ir įvairovei užtikrinti

Mobilumo veiklos paraiškoje galima suplanuoti ir gauti papildomą finansavimą įtraukties rėmimui, atsižvelgiant į šeimas, turinčias mažiau galimybių, kurios patiria ekonominę ir socialinę atskirtį. Pavyzdžiui, pažvelkime į Manto situaciją:

Mantas yra mokinys, kilęs iš ekonominę ir socialinę atskirtį patiriančios šeimos. Jo tėvai yra darbingi žmonės, tačiau dėl įvairių priežasčių jie negali nupirkti kelionei reikalingų daiktų, pavyzdžiui, naujos avalynės, lagamino, darbo aprangos ir panašiai. Jo šeimos iššūkiai yra platesni ir apima ne tik finansines problemas, bet ir socialinių įgūdžių stoką. Būtent dėl to projekto koordinatoriai turi suvokti įtraukties svarbą ir padėti Mantui, užduoti sau klausimą „Ar Man / tas rūpi?“. Jeigu rūpi, tuomet galite pasiūlyti papildomą finansavimą, kad jis turėtų galimybę dalyvauti projekte.

Šis papildomas finansavimas galėtų būti panaudotas įvairioms išlaidoms, kurios padėtų užtikrinti sėkmingą Manto dalyvavimą. Tai gali apimti ne tik specialias mokymosi priemones, bet ir papildomą pagalbą organizuojant mobilumą. Įtraukties lėšos gali būti panaudotos Manto aprūpinimui būtinomis higienos, drabužių ir kelionės priemonėmis, kad Mantas galėtų lengviau integruotis į mokymosi projektą.

Šis pavyzdys puikiai iliustruoja, kaip papildomas finansavimas gali padėti šeimoms, turinčioms mažiau galimybių, patiriančioms ekonominę ir socialinę atskirtį, dalyvauti tarptautinėse mobilumo veiklose.

Tai ne tik užtikrina visiems lygias galimybes, bet ir pabrėžia organizacijos įsipareigojimą socialinei atsakomybei ir įtraukčiai.

Biudžeto kategorija – Įtraukties rėmimas

- **Organizacijų įtraukties rėmimas:** tai finansavimas, skirtas dalyvių, turinčių mažiau galimybių, mobilumo veiklos organizavimui. Pareiškėjas gauna 100 EUR kiekvienam paraiškoje suplanuotam dalyviui, turinčiam mažiau galimybių.
- **Dalyvių įtraukties rėmimas:** tai papildomos išlaidos, tiesiogiai susijusios su dalyviais, turinčiais mažiau galimybių, ir juos lydinčiais asmenimis (įskaitant kelionės ir pragyvenimo išlaidas, jeigu šiems dalyviams neprašyta dotacijos pagal biudžeto kategorijas „Kelionės išlaidos“ ir „Individuali parama“). Svarbu pagrįsti ir detalai aprašyti prašomas lėšas.

Pareiškėjas gali prašyti 100 proc. tinkamų finansuoti išlaidų.

Įtraukties rėmimą patariama planuoti atsižvelgiant į individualius kiekvieno dalyvio, turinčio mažiau galimybių, poreikius.

Tikslinė grupė

Galimi paramos būdai

Asmuo
su negalia

- Lydintis asmuo
- Sustiprinta mentorystė
- Lengvai suprantama kalba
- Individualūs poreikiai
- Papildoma pasirengimo veikla
- Kalbinio parengimo veikla

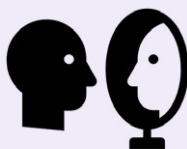
Asmuo,
turintis
sveikatos
problemų

- Individualūs poreikiai
- Papildoma pasirengimo veikla

Asmuo,
patiriantis
mokymosi
sunkumų

- Lydintis asmuo
- Sustiprinta mentorystė
- Lengvai suprantama kalba
- Individualūs poreikiai
- Papildoma pasirengimo veikla
- Kalbinio parengimo veikla

Asmuo,
susiduriantis
su kultūrų
skirtumais

- Individualūs poreikiai
- Papildoma pasirengimo veikla
- Kalbinio parengimo veikla

Tikslinė grupė

Galimi paramos būdai

Asmuo,
patiriantis
socialinių
sunkumų

- Lydintis asmuo
- Sustiprinta mentorystė
- Individualūs poreikiai
- Papildoma pasirengimo veikla

Asmuo,
patiriantis
ekonominių
sunkumų

- Piniginė pagalba
- Kalbinio parengimo veikla

Asmuo,
patiriantis
diskriminaciją

- Individualūs poreikiai
- Papildoma pasirengimo veikla

Asmuo,
patiriantis
geografinių
kliūčių

- Individualūs poreikiai
- Papildoma pasirengimo veikla
- Piniginė pagalba

Paramos būdų paaiškinimas:

- **Lydintis asmuo** – tai asmuo, lydintis mobilumo veiklos dalyvius, kad užtikrintų jų saugumą, teiktų jiems paramą ir pagalbą, taip pat padėtų dalyviui veiksmingai mokytis mobilumo laikotarpiu. Lydintis asmuo gali lydėti dalyvius, turinčius mažiau galimybių, individualios ir grupinės veiklos atveju.
- **Individualūs poreikiai** – tai poreikiai, susiję su kasdiene asmens veikla. Nekompensavus šių poreikių, asmuo negalėtų dalyvauti projekte, nes asmuo su negalia gali susidurti su mobilumo (judėjimo), atminties, susikaupimo, orientacijos aplinkoje ir laike, regimosios ir (ar) girdimosios aplinkos supratimo, rašymo, skaitymo ir skaičiavimo, kalbėjimo (pranešimų kūrimo) ir (ar) kalbos suvokimo (pranešimų priėmimo), savarankiškumo, valgymo, naudojimosi WC ir kitais sunkumais. Pavyzdžiui, asmeniui, turinčiam mobilumo poreikių, gali reikėti išsinuomoti vežimėlį kitoje šalyje ar sumokėti už vežimėlio transportavimą į tą šalį. Kitas pavyzdys: gali reikėti parengti naudojimosi viešuoju transportu atmintinę.
- **Sustiprinta mentorystė** – tai papildoma pagalba dalyviams, turintiems mažiau galimybių, jei jie negali savarankiškai įgyvendinti veiklos ir jiems nepakanka įprastos pagalbos. Šią pagalbą gali teikti besimokantysis besimokančiajam ar priimančios/siunčiančios įstaigos/ organizacijos darbuotojas.

- **Lengvai suprantama kalba** – tai metodas, kurio dėka supaprastinama kalba ar tekstas ir pritaikoma klausytojui ar skaitytojui atsižvelgiant į jo poreikius. Daugiau apie lengvai suprantamą kalbą galima skaityti [čia](#), spauskite mėlyną nuorodą.
- **Piniginė parama** – tai galimybė nusipirkti kelionei būtiniausių daiktų, pavyzdžiui, lagaminą, mokymosi veiklai reikalingus rūbus ir panašiai.
- **Papildomo pasirengimo veikla** – tai tiksliniai mokymai, sesijos su specialistais, pavyzdžiui, psichologu, socialiniu pedagogu ir panašiai.
- **Kalbinio parengimo veikla** – tai galimybė dalyviams pagilinti užsienio kalbos žinias ir dalyvauti kalbos kursuose internetu savo žinioms pagilinti.

Praktinis patarimas, kaip organizuoti įtraukties lėšų panaudojimą:

Lydintis asmuo / pagalbos mokiniui specialistas kartu su Mantu keliauja į prekybos vietą, kur padeda mokiniui išsirinkti jam būtinas prekes.

Dažnai tokie mokiniai kaip Mantas neturi pakankamai įgūdžių,

kad savarankiškai išsirinktų jam reikiamus dalykus, nežino, ko jam gali prireikti būnant užsienyje. Lydintis asmuo/ pagalbos mokiniui specialistas turėtų padėti išsirinkti prekes ir išrašyti sąskaitą faktūrą, kurią apmoka mokyklos finansininkas, ant sąskaitos Mantas turi pasirašyti,

kad tas prekes tikrai gavo. Vėliau projekto vadovas šią sumą turi įtraukti į „Beneficiary module” sistemos eilutę „Įtraukties lėšos” (angl. Inclusion support for participants). Tokiu būdu bus užtikrintas tikslingas projekto lėšų panaudojimas ir lėšų apskaita. Jeigu lydintis mokytojas padeda apsipirkti keliems mokiniams, kiekvienam mokiniui patartina išrašyti atskirą sąskaitą faktūrą.

Organizacijoms rekomenduojama savo interneto svetainėje ir socialiniuose tinkluose pateikti aprašą, kaip dalyviai, turintys mažiau galimybių, gali gauti papildomą paramą ir dotaciją mobilumo veiklai įgyvendinti.

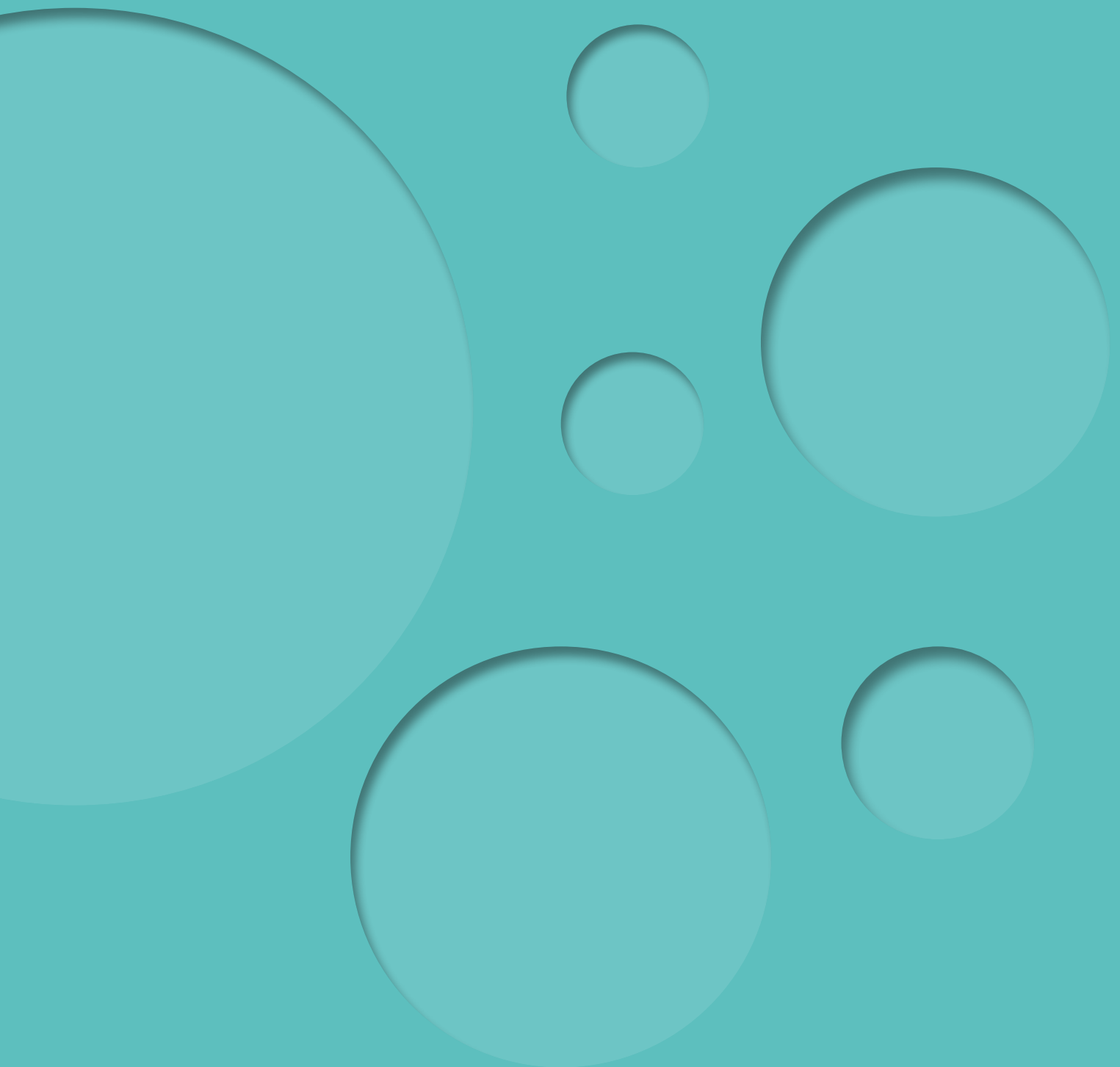
Šaltiniai, kuriuose galite rasti daugiau informacijos:

1. [Erasmus+ Programme Guide 2023](#)
2. Paveikslėlių šaltinis: „Microsoft Word Icons“

„Arial“ šriftas ir teksto lygiavimas iš kairės dokumente naudojami gerinant teksto prieinamumą asmeniui su negalia.

Lengvai suprantama kalba

Lengvai suprantama kalba

Kiekvienoje mokykloje yra mokinių, kurie patiria bendravimo, skaitymo ir teksto supratimo sunkumų. Dėl šios priežasties jiems gali būti sunkiau įsitraukti į projektinę veiklą. Galime pažvelgti į Manto situaciją:

Mantas, turintis sunkumų skaitymo ir teksto supratimo srityse, nori dalyvauti projektinėje veikloje, tačiau jam gali būti iššūkis suprasti sudėtingus terminus. Jeigu projekto koordinatoriams „Man/tas rūpi“, jie visą informaciją pateikia lengvai suprantama kalba.

Pavyzdžiui, jei projekto tikslas yra „skatinti tarpkultūrinį supratimą ir dialogą“, tuomet Manto atveju koordinatoriai galėtų paprastai paaiškinti, kaip skatinti bendravimą ir supratimą tarp žmonių iš skirtingų kultūrų. Taip Mantas galėtų lengviau suvokti projekto tikslus.

Be to, projekto koordinatoriai gali naudoti vizualines priemones, pavyzdžiui, iliustracijas, diagramas ar grafikus, kurie padėtų Mantui vizualiai suvokti svarbią informaciją. Projektų koordinatoriai gali pasiūlyti asmeninę pagalbą ar patarimus, jei Manto supratimo sunkumai kelia rimtesnių kliūčių.

Informacija apie projektinę veiklą mokykloje turėtų būti pateikiama atsižvelgiant į individualius mokinių poreikius. Pavyzdžiui, regos negalią turintiems mokiniams informacija turi būti pateikiama naudojant pagalbinius taktilinius įrankius ar garso informaciją, klausos negalią gali kompensuoti pagalbines vaizdines priemones. Mokiniams, turintiems autizmo spektro sutrikimų, svarbu, kad nebūtų nereikalingo informacinio triukšmo ir panašiai.

Mokiniams, turintiems intelekto sutrikimų ir mokymosi sunkumų, visa informacija turi būti pateikiama lengvai suprantama kalba.

Šie pavyzdžiai rodo, kaip organizacija gali prisitaikyti prie individualių sunkumų turinčių mokinių poreikių pritaikant informaciją ir naudojant supaprastintą kalbą bei vizualines priemones, kad užtikrintų visų dalyvių įtraukimą į projektą.

Lengvai suprantama kalba (angl. Easy-to-Read, trumpinama E2R arba Easy-to-Understand, trumpinama E2U) – tai metodas, kuris supaprastina kalbą ar tekstą, pritaiko klausytojui ar skaitytojui, atsižvelgiant į jo poreikius.

Svarbu įsidėmėti, kad kiekvienas Jūsų mokinys turi teisę gauti informaciją, ją suprasti ir atliepti.

Šiuo metu Lietuvoje kol kas nėra patvirtinto nacionalinio lengvai suprantamos kalbos rengimo standarto.

Bet yra parengtos ekspertų rekomendacijos.

Kalbant ar rašant lengvai suprantama kalba, svarbu formuluoti trumpus ir aiškius sakinius, vartoti paprastus žodžius, tekstus iliustruoti paveikslėliais, nuotraukomis ar piktogramomis.

Atsižvelgiant į skaitytojų poreikius, tekstas lengvai suprantama kalba gali būti parengtas **trimis teksto supaprastinimo lygiais**.

Pavyzdžiui, pirmo lygio tekstai aktualūs asmenims, turintiems labai didelių bet kokio teksto suvokimo sunkumų, o trečio lygio – asmenims, kuriems kyla tam tikrų sunkumų suvokiant sudėtingesnius tekstus ir dėl to reikia pagalbos.

Tekstai lengvai suprantama kalba turėtų būti išbandyti su žmonėmis, kuriems jie skirti.

Lengvai suprantama kalba yra būtina **šioms tikslinėms mokinių grupėms**:

- kitakalbiams,
- užsienio lietuviams,
- emigrantams,
- turintiems kalbos ir kalbėjimo sutrikimų,
- turintiems negalią.

Svarbiausi patarimai rašant tekstus lengvai suprantama kalba:

- Vadovaukitės principu „viena pastraipa – viena mintis“.
- Rinkitės lengvai skaitomus šriftus, pavyzdžiui, Arial, Tahoma, Verdana ir ne mažesnę nei 14 šrifto dydį.
- Pasirinkite vieną šriftą ir juo rašykite visą dokumento tekstą.
- Nerekomenduojama žodžių rašyti didžiosiomis raidėmis.
- Norėdami išryškinti svarbiausią informaciją, pavyzdžiui, skyrių pavadinimus ar atskirus žodžius, juos pajuodinkite ar parašykite didesniu šriftu. Naudokite tą patį išryškinimo būdą visoms teksto dalims.
- Įvairūs tokie teksto pagražinimai, kaip šešėliai, perbraukimai, spalvos, pasvirimai ir panašiai, yra papildoma apkrova tekstui, todėl labai apsunkina teksto skaitymą. Jų vertėtų atsisakyti.
- Skaičius rašykite ne žodžiais, o skaitmenimis.
- Tekstą lygiuokite iš kairės pusės. Venkite centravimo ar lygiavimo iš dešinės. Taip pat nereikia teksto išlyginti per visą eilutės plotį.
- Palikite pakankamai vietos tarp eilučių. Rinkitės bent 1,5 eilutės tarpus. Tai leis lengviau perskaityti tekstą.
- Žodį užbaikite vienoje eilutėje. Eilutėse žodžius reikia išdėlioti taip, kad jie nebūtų perkeliami.

- Jei keliate sakinio dalį į kitą eilutę, dalinkite sakinį ten, kur natūraliai daroma pauzė. Jei sunku nustatyti vietą, kur sakinyje yra stabtelėjimas, perskaitykite sakinį garsiai. Tai padės lengviau nustatyti tą vietą sakinyje, kur yra daroma pauzė.
- Viename puslapyje pradėtą sakinį ar pastraipą tame pačiame puslapyje reikia ir pabaigti.
- Rinkitės pastelinį, o ne baltą foną savo tekstui. Pastelinis fonas sumažina balto lapo blizgėjimą ir padeda lengviau skaityti.
- Išlaikykite teksto ir fono kontrastą. Jei renkatės pastelinį foną, atkreipkite dėmesį į keletą dalykų. Pirma, pasirinktas fonas neturi būti pernelyg ryškus, o tekstas pernelyg blyškus.
- Palikite pakankamai tuščios vietos puslapyje.
- Stenkitės neperkrauti puslapio informacija – geriau palikti daugiau tuščios vietos. Puslapis, kuris nėra perkrautas tekstu ar iliustracijomis, atrodo ne toks gąsdinantis ir neatims noro skaityti. Be to, tuštesniame puslapyje lengviau orientuotis.
- Jei tekstą iliustruojate paveikslėliais, palikite jiems pakankamai vietos – 8 centimetrų ar platesnę paraštę.
- Rengiant vieną tekstą lengvai suprantama kalba, būtų geriausia naudoti to paties stiliaus iliustracijas. Siekdami patikslinti paveikslėlio reikšmę, galite prie jo prirašyti antraštę. Nurodykite paveikslėlių (ar kiekvieno paveikslėlio) šaltinį ar autorių.

- Pagalvokite apie spalvų kodus atskiroms skiltims. Atskirų informacijos dalių žymėjimas skirtingomis spalvomis padės skaitytojui orientuotis.

- Siūloma naudoti lengvai suprantamos kalbos ženklą, jei tekstas atitinka lengvai suprantamai kalbai keliamus reikalavimus ir yra išbandytas su būsimų skaitytojų atstovais.

Lengvai suprantamos kalbos pavyzdys

Trečiojo lygio lengvai suprantamos kalbos tekstas

Kas yra profesinio mokymo mobilumo projektas?

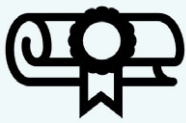
Tai mokymasis kitoje šalyje.

Tai naujos žinios, įgūdžiai ir patirtis.

Tai papildomas sertifikatas, įrodantis patirtį.

Projekte gali dalyvauti:

- mokiniai,
  - mokytojai.
-

Projekto trukmė – nuo 6 iki 8 mėnesių.

Kelionės ir pragyvenimo išlaidos apmokamos iš projekto.

Šaltiniai, kuriuose galite rasti daugiau informacijos:

1. [Handbook of Easy Languages in Europe](#)
2. [Projekto „Kurk Lietuvai“ rezultatai](#)
3. [Projekto „PERLSI“ rezultatai](#)
4. [Projekto „PUZLE“ rezultatai](#)
5. [Projekto „Train to Validate“ rezultatai](#)
6. Paveikslėlių šaltinis: „Microsoft Word Icons“.

„Arial“ šriftas ir teksto lygiavimas iš kairės naudojami dokumente gerinant teksto prieinamumą asmeniui su negalia.

Atlik praktiką Suomijoje su „Erasmus+“

Pirminio ir tęstinio profesinio mokymo programų mokiniai kviečiami dalyvauti „Erasmus+“ programos KA1 mobilumo projekte. Į veiklas taip pat kviečiame įsitraukti gimnazijos skyriaus mokinius, besimokančius profesijos modulį.

Projekto išlaidos apmokamos iš projekto Nr. 2023-1-LT01-KA121-VET-010101010101 lėšų, yra galimybė kreiptis dėl įtraukties lėšų.

Mobilumo vizitai bus įgyvendinami gegužės ir birželio mėnesiais. Mobilumo projekto dalyvius į vizitus lydės lydintieji asmenys.

Jeigu manote, kad esate pakankamai drąsūs ir pasirengę dalyvauti tarptautiniame projekte, iki balandžio 12 d. atsiųskite savo motyvacinį laišką, gyvenimo aprašymą lietuvių ir anglų kalbomis (Europass CV forma), taip pat užpildykite atrankos anketą, kurią galite gauti iš savo grupės vadovo. Nepamirškite prie atrankos anketos prisegti asmens dokumento kopijos.

**DOKUMENTUS PATEIKITE
IKI BALANDŽIO 12 D.**

Daugiau informacijos rasite www.mokykla.lt arba kreipkitės el. paštu projektai@mokykla.lt

Stenkitės vartoti mažiau terminų, kad informacija būtų lengviau suprantama bet kuriam mokiniui.

Pasvarstykite, ar tikrai būtina įrašyti projekto numerį.

Tikėtina, kad mokiniai šio termino nesupras. Vertėtų pateikti daugiau informacijos.

Toks dokumentų sąrašas mokinius gąsdina, o mokymosi sunkumų turintiems mokiniams – sunkiai įveikiamas. Pasvarstykite, ar tikrai būtina tiek reikalauti, galbūt pakaktų tik anketos. O jei dokumentai būtini, juos gali pateikti tik tie mokiniai, kurie bus atrinkti dalyvauti projekte.

Nepamirškite asmens duomenų apsaugos reikalavimų.

Komentaras: Šis atrankos skelbimo pavyzdys pateiktas kaip netinkamas, nerekomenduojamas. Dažnai atrankos skelbimai perpildyti nereikalingų detalių, apkraunami terminais, kurie mokinius klaidina, jie sunkiau supranta informaciją. Reikėtų atkreipti dėmesį į asmens duomenų ir dokumentų rinkimą, nes reikalavimai kinta, nuolat griežtinami.

Praktika Suomijoje su „Erasmus+“

Informacijos sklaidos tekstus renkite vadovaudamiesi [lengvai suprantamos kalbos rekomendacijomis](#).

Kas gali dalyvauti?

Virėjo mokymo programos 2–3 kurso mokiniai.

Paveikslėliai, ikonos padeda lengviau suprasti informaciją.

Kiek tai kainuoja?

Visos projekto išlaidos apmokamos iš projekto lėšų:

Klausimo-atsakymo forma mokiniams lengviau suprantama.

- skrydis,
- draudimas,
- apgyvendinimas,
- maitinimas,
- kultūrinė programa,
- nuperkame darbo drabužius.

Jeigu mokinio šeima patiria finansinių sunkumų, pavyzdžiui, bent vienas iš tėvų neturi darbo, mokiniui gali būti skiriama papildoma 100,00–150,00 Eur parama.

Informaciją pateikite lengvai supratama kalba, pateikite pavyzdžių.

Kur vyksime?

Helsinkis, Suomija.

Kada vyksime?

2023 m. gegužės mėn.

Praktika truks 4 savaites.

Tavimi rūpintis lydintieji mokytojai
ir užsienyje priimanti organizacija.

Ką ten veiksime?

Atliksite praktiką realioje darbo vietoje,
kavinėje „Good food“.

Kiek kartų galiu dalyvauti?

Programoje „Erasmus+“ galite dalyvauti keletą kartų,
galite išbandyti save skirtingose šalyse,
galite semtis skirtingos patirties.

Ar turiu dalyvauti atrankos pokalbyje?

Mokinys, kuris nori vykti į stažuotę užsienyje, **būtinai** turi pats dalyvauti atrankos pokalbyje.

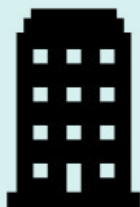
Atrankos anketą **būtinai** užpildyti **iki kovo 17 dienos**.

Anketą rasite [čia](#), paspaudę mėlyną nuorodą.

Apie praktiką Suomijoje galima paklausti paskambinus telefono numeriu +370 000 0000.

Mokiniam ir jų tėvams patogiu rūpimus klausimus aptarti telefonu.

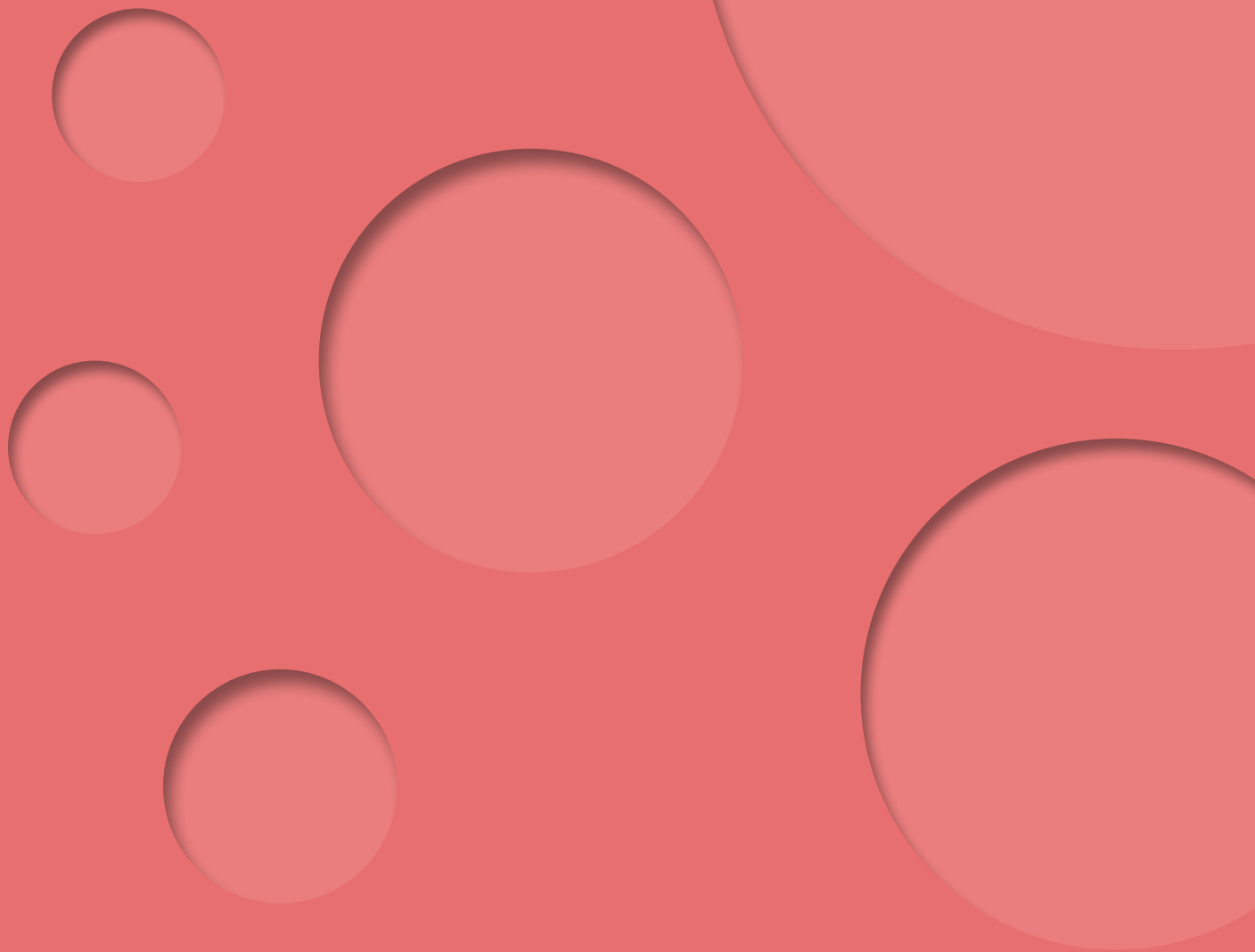

Paklausti galima projektų vadovės Ingos.

Ingą galima rasti mokyklos 1 aukšte, 102 kabinete.

Jeigu yra galimybė, nurodykite kuo daugiau kontaktinės informacijos, kad mokiniai turėtų kuo daugiau būdų rasti atsakymus į kilusius klausimus.

Projekto dalyvių atrankos proceso organizavimas

Projekto dalyvių atrankos proceso organizavimas

Mobilumo projekto vykdytojas skelbia ir organizuoja viešus mobilumo projekto dalyvių atrankos konkursus. Projekto dalyvių atrankoje turi būti užtikrinamos sąžiningos, vienodos ir lygios teisės bei galimybės visiems bendruomenės nariams, daugiausia dėmesio skiriant tam, kad būtų įtraukti asmenys, turintys mažiau galimybių, kaip antai Mantas. Mantas nori dalyvauti projekte, tačiau jam sunku suprasti atrankos procesus: skelbimo tekste vartojami terminai, kurių jis nesupranta, dėl socialinių įgūdžių stokos Mantas nediršta kreiptis pagalbos, jis taip pat suvokia, kad jo šeimos finansinis nepriteklis užtveria kelius į dalyvavimą tarptautinėse veiklose (Mantas nėra buvęs užsienyje!).

Ar projekto koordinatoriui Mantas rūpi?

Manto situacija ir jo motyvacija dalyvauti yra labai svarbūs, todėl organizuojant atrankas reikėtų pasiūlyti tokias galimybes, kurios palengvintų Manto įtraukimą į projektą ir padėtų jam įveikti visas kliūtis.

Organizuojant ir vykdant dalyvių atrankas, būtina užtikrinti, kad atrankos procedūros būtų sąžiningos, skaidrios, nuoseklios ir dokumentuotos. Projekto vykdytojas nusistato aiškias taisykles ir procedūras, kad užtikrintų sąžiningą ir skaidrų dalyvių atrankos procesą, kuris atitiktų Manto ir kitų potencialių dalyvių interesus ir poreikius.

Manto pavyzdys aiškiai parodo, kaip organizacija turi įtraukti tokius asmenis, turinčius mažiau galimybių, kaip Mantas. Taip pat jos turi užtikrinti, kad projektas būtų prieinamas visiems norintiems dalyvauti, sudarant tam sąžiningas galimybes.

Patarimai

- Vadovaujantis 2021–2027 m. susitarimo dėl programos „Erasmus+“ akreditacijos suteikimo ir įgyvendinimo sąlygomis ar „Erasmus+“ kokybės standartų dokumentu, **atnaujinkite** savo organizacijos mobilumo organizavimo ir įgyvendinimo **tvarkos aprašus (tvarkas)**.
- **Atnaujinkite** dalyvių atrankos **kriterijus** vadovaujantis programos „Erasmus+“ ir Europos solidarumo korpuso įtraukties ir įvairovės strategija. Įtrauktis šiuose dokumentuose užima svarbią vietą, stiprinkite ją ir savo organizacijoje.

- **Supaprastinkite** dalyvavimo atrankose **procedūras**, atnaujinkite atrankos dalyvių kriterijus ir dokumentus.
- Susikurkite atrankos skelbimo šabloną, nepamirškite įtraukti ES finansavimo ir projekto vykdytojo logotipų. Atrankos skelbimo informaciją pritaikykite tikslinės grupės poreikiams, ją vizualizuokite ir **pateikite lengvai suprantama kalba** (žr. pateiktą pavyzdį).
- Į atrankos skelbimus **įtraukite** informaciją apie įtraukties grupės dalyvių, galimybes gauti individualią paramą atsižvelgiant į jų poreikius.
- **Neapribokite** atrankos dalyvių amžiaus ir projekto mobilumo veiklose sudarykite galimybę dalyvauti ir nepilnamečiams mokiniams. Šiems mokiniams mobilumo veiklos metu gali būti skiriamas lydintis asmuo.
- **Nepamirškite**, kad mobilumo projektų tikslinė dalyvių grupė yra pirminio, tęstinio, gimnazinių klasių mokiniai, besimokantys profesinio mokymo programos modulį.
- Dalyvių atrankai **naudokite elektroninius dokumentus**, pavyzdžiui, galima parengti elektroninę projekto dalyvių registracijos anketą.
- Registracijos anketoje **venkite asmeninių duomenų rinkimo**, atvirų ir ilgo aprašymo reikalaujančių klausimų.

- Į anketą įtraukite klausimą, kurį atsakydami **mokiniai pažymėtų**, ar jie yra dalyviai, turintys mažiau galimybių. Taip pat paklauskite, ar jiems reikalinga papildoma **individuali parama** (žr. pateiktą pavyzdį).

Registracija dalyvauti atrankoje ir atlikti praktiką užsienio šalyse

Programos „Erasmus+“ mobilumo projektas Nr. ...., trumpalaikis mokinių mobilumas.

Atrankoje gali dalyvauti mokiniai, kurie mokosi profesinio mokymo programose ar profesinio mokymo moduluose.

Mokiniai, norintys dalyvauti atrankoje ir vykti į stažuotes užsienio šalyse, registruojasi **iki rugsėjo 12 d.**

Stazuotės vyks **2023–2024 mokslo metais.**

Prašome raštu atsakyti į šiuos klausimus:

Tavo vardas ir pavardė

Kiek tau metų?

Jei tau mažiau nei 18 metų, turi pridėti tėvų ar globėjų sutikimą.

Tavo telefono numeris.

Tavo elektroninio pašto adresas.

Vieno iš tavo tėvų (globėjų) telefono numeris.

Tavo grupės ar klasės pavadinimas.

Tavo profesinio mokymo programos (profesinio modulio) pavadinimas.

Tavo profesijos mokytojo, kuris galėtų tave rekomenduoti, vardas ir pavardė.

Pažymėk kalbas, kuriomis gali bendrauti:

anglų

vokiečių

prancūzų

rusų

kita _____

Koks yra tavo **anglų** kalbos lygis:

galiu laisvai bendrauti

moku pagrindines frazes

man reikėtų pagalbos bendraujant užsienio kalba

kita _____

Kodėl nori vykti į stažuotę užsienyje?

Ar nors vienas iš žemiau išvardintų teiginių tau tinka?

Jei taip, pažymėk kuris:

turiu negalią

man sunku mokytis

turiu sveikatos problemų

mano vienas arba abu tėvai yra bedarbiai

esu iš daugiavaikės šeimos (3 ir daugiau vaikų)

mano šeima turi nepakankamai pinigų

esu našlaitis / našlaitė

gyvenu tik su vienu iš tėvų

gyvenu toli nuo miesto nutolusiame kaime

turiu kalbos ir kalbėjimo sunkumų

turiu specialių valgymo poreikių

man netinka nė vienas čia išvardintas teiginys

Ko nori paklausti apie stažuotę?

Parašyk klausimus čia.

Ar sutinki, kad projekto vykdymo laikotarpiu
(mokyklos pavadinimas) rinktų, tvarkytų ir saugotų
tavo asmeninius duomenis dalyvavimo „Erasmus+“ projekto
veikloje tikslais.

taip

ne

Sékmés istorijos

Sėkmės istorijos

Lukas

Lukas mokosi profesinėje mokykloje ir ateityje planuoja tapti sėkmingu automechaniku. Jis gyvena mokyklos bendrabutyje, o penktadieniais po pamokų skuba kuo greičiau sugrįžti į namus ir padėti tėvams. Luko tėvai yra senyvo amžiaus, tėtis serga Alzheimerio liga, todėl Luko mamai labai reikalinga nuolatinė sūnaus pagalba šeimos ūkyje. Jis neturi galimybės savaitgaliais ar mokinių atostogų metu kažkur keliauti, pramogauti ir kartu plėsti savo akiratį, bendrauti ir pažinti naujas vietas bei žmones. Tačiau Lukas turėjo galimybę dalyvauti „Erasmus+“ projekte ir atlikti praktiką Ispanijoje. Dalyvavimas mobilumo veikloje jam suteikė tai, ko jis negalėjo gauti savo šeimos aplinkoje – keliauti, tobulinti anglų kalbos vartojimo įgūdžius, bendrauti ir diskutuoti su bendraamžiais apie savo pomėgius, muziką, sportą.

Laurynas

Laurynas mokosi virėjo profesinio mokymo programoje, kuri skirta individualių mokymosi poreikių mokiniams. Jo grupės mokiniai, besimokydami pirmame ir antrame kurse, išvyko į stažuotes Turkijoje, Italijoje. Kalbinome ir Lauryną, bet jis nesutikdavo net atrankoje dalyvauti. Pastebėjome, kad kai Lauryno klasės draugai, sugrįžę iš stažuotės užsienyje, pasakodavo įspūdžius, jo kūno kalba parodydavo, kad jam ši informacija yra labai įdomi. Organizavome dar vieną stažuotę individualių mokymosi poreikių turintiems mokiniams ir vėl pakvietėme Lauryną dalyvauti atrankoje. Iš pradžių Laurynas tylėjo, tačiau vėliau užsiminė, kad jis apie galimybę išvykti į užsienį kalbėjosi su mama, o ji jo nepaskatino, neištarė tų lemiamų žodžių „tu gali, tau pavyks“. Nutarėme, kad reikia asmeniškai pasikalbėti su jo mama. Mokyklos specialioji pedagogė paskambino mamai ir papaskojo apie stažuotės organizavimą, ką Laurynas veiks stažuotės metu, kad jis sulauks papildomos paramos pasirengti kelionei ir galės nusipirkti lagaminą, batus, drabužius.

Kaip stažuotės metu sekėsi Laurynui, mokiniui, kuris pamokų metu tyliai ir ramiai atlikdavo virtuvėje jam paskirtas užduotis, o kai jo ko nors paklausdavome, jis tylėdavo ir šypsodavosi. Stažuotės Italijoje metu tai buvo visai kitas mokinis – jis daug kalbėjo, dalinosi emocijomis, juokavo ir net reikėdavo jo paprašyti būti santūresniam. Spėjame, kad Laurynas po stažuotės gailėjosi tik vieno, kad per vėlai suprato, kaip gali būti smagu ir naudinga dalyvauti mobilumo projekte.

Roberta

Roberta mokosi padavėjo ir barmeno profesijos. Nors šiai profesijai reikalingi geri bendravimo ir darbo komandoje įgūdžiai, Roberta yra ta mokinė, kuri sunkiai bendrauja ir randa į kontaktą su naujais žmonėmis. Gal taip yra todėl, kad ji yra našlaitė, labai jautrus vaikas, ji bijo atsiversti, parodyti savo baimes, pasidalinti džiaugsmiais. Jai paprasčiau pasislėpti po abejingumo siena ir atsiskirti nuo kitų grupės mokinių. Kai visi mokiniai entuziastingai dalyvavo atrankoje vykti į stažuotę užsienyje, socialinė pedagogė ir grupės auklėtoja pasiūlė atrankoje dalyvauti ir Robertai. Robertos reakcija buvo kitokia nei visų kitų mokinių. Ji neapsidžiaugė, o priešingai, supyko. Roberta pasakė: „Aš Lietuvoje gimiau, aš čia gyvenu ir gyvensiu. Nereikia man niekur važiuoti iš Lietuvos, palikite mane ramybėje“. Robertos požiūris pasikeitė po susitikimo su mokyklos mobilumo ekspertais. Kolegos apsisusto mokinių bendrabutyje ir vakarais ateidavo į poilsio kambarį pabendrauti su mokiniais. Jie pasakojo mokiniams apie savo šalį, praktikos vietą, išmokė tradicinių šokių. Žinoma, jie pakalbino ir Robertą, kad jai būtų ne tik smagu, bet ir naudinga atvykti į jų įmonę bei įgyti praktinės patirties. Roberta susidomėjo, pradėjo pasitikėti kitos šalies žmonėmis, įveikė bendravimo užsienio kalba barjerą. Ji pati asmeniškai atėjo pas projekto koordinatore paklausti apie galimybę dalyvauti stažuotėje. Du mėnesiai, kuriuos ji praleido praktikoje užsienyje, buvo vieni geriausių jos gyvenime. Ji tapo daug drąsesnė, atviresnė, tolerantiškesnė, pradėjo labiau pasitikėti savimi. Robertos profesinė stažuotė baigėsi, bet ji grįžo su mintimi, jei tik bus galimybė, vėl dalyvauti „Erasmus+“ mobilumo projekte.

Saulius

Saulius užaugo pas senelius. Jo mama yra priklausoma nuo psichotropinių medžiagų, todėl ji Saulių dar mažą paliko auginti savo tėvams. Saulius labai norėjo dalyvauti automechaniko profesijos stažuotėje Portugalijoje, tačiau projekto dalyvių atrankos komisijai dėl jo vykimo į stažuotę kilo labai daug abejonių.

Pagalbos mokiniui specialistus buvo pasiekusi informacija iš mokyklos, kurioje jis mokėsi anksčiau, kad Saulius retkarčiais vartoja psichotropines medžiagas, o jo psichologinė būseną nėra stabili.

Tačiau mokinį labai palaikė ir rekomendavo jo grupės auklėtoja, kuri įtikino atrankos komisiją, kad šiam vaikui reikėtų suteikti šansą.

Nors ir žinojome, kad bus sunku, kad gali kilti krizinių situacijų, vis tik ryžomės siųsti Saulių trims savaitėms į Portugaliją.

Kartu su mokinių grupe stažuotės metu buvo pagalbos mokiniui specialistas, kuris reikiamu momentu padėjo Sauliui.

Taip, problemų kilo, bet kalbėjomės su Sauliumi ir jas sprendėme.

Stazuotės metu matėme laimingą mokinį, kuris skaniai valgo, nusipirko naujų drabužių, pramogauja ir jam net pradėjo patikti jo pasirinkta profesija. Džiaugėmės, kad pasitikėjome Sauliumi ir suteikėme jam galimybę įgyti tarptautinės patirties, išbandyti save naujoje aplinkoje ir įgyti gyvenimiškos patirties.

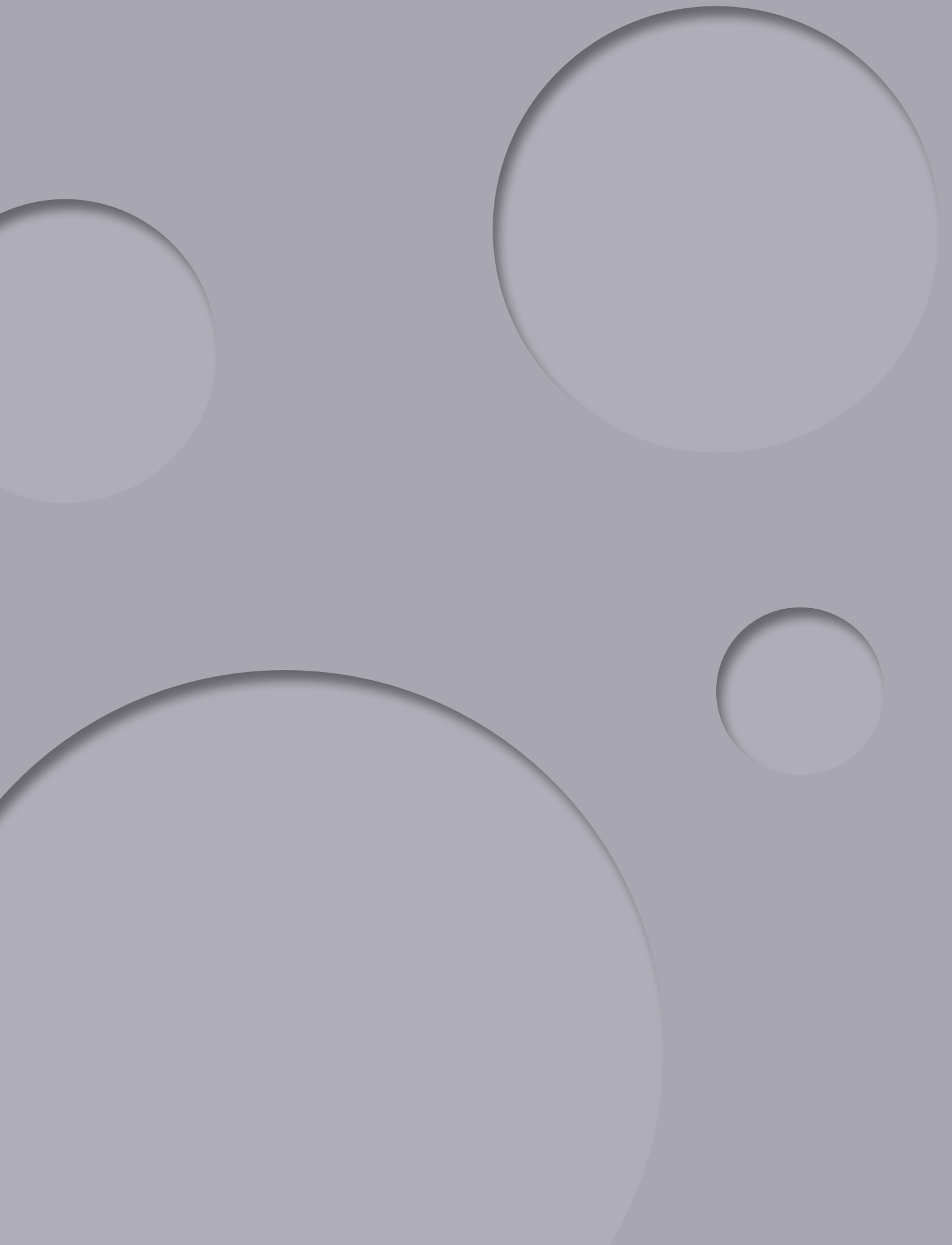
Giedra

Esu Giedra Sadauskienė, Kauno technologijų mokymo centro profesijos mokytoja ekspertė. 23 metus dirbu su virėjo modulinės profesinio mokymo programos mokiniais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių. Savo darbinėje praktikoje dažnai dalyvauju programoje „Erasmus+“ . Šioje programoje specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius lydžiu į stažuotes. Dažniausia stažuotės trukmė – 1 mėnesis. Iš kolegų dažnai išgirstu nuogąstavimų, kad su mokiniais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių, stažuotėse gali būti labai sunku. Kyla įvairių baimių, klausimų. O kaipgi toks mokinys adaptuosis prie naujos aplinkos? Kaip įveiks užsienio kalbos barjerą? Ar nekils elgesio ir emocinių problemų? Iš savo patirties galiu pasakyti, kad kelionės su šiais asmenimis leidžia pažvelgti į jų asmeninę pasaulėžiūrą. Jie turi labai daug baimių, kai vyksta pokyčiai jų kasdieninėje veikloje. Išvykę į stažuotes, jie keičiasi gerąja prasme. „Erasmus+“ projektas dažnai būna vienintelė galimybė šiems asmenims tobulinti savo įgūdžius užsienio šalyje bei pasisemti darbinių įgūdžių kitoje kultūroje. Kiekvienas asmuo, turintis negalią, gavęs galimybę išvykti į užsienį, pasijaučia svarbus. Jis didžiuojasi, kad juo kažkas patikėjo, jam ištiesė pagalbos ranką. Stažuotės pradžioje jie būna tylūs stebėtojai, įsidrąsinę jie atkartoja savo mentorių veiksmus, vėliau imasi iniciatyvos. Dažnai jų pastangos viršija jų galimybes.

Kiekvieną darbą virtuvėje stengiasi atlikti ypač kruopščiai, atsakingai, dažnai stebindami užsienio partnerius savo atkaklumu, nuoširdumu, atsakingumu bei pastangomis darbo vietoje. Stažuotės metu man, kaip lydinčiam asmeniui, labai smagu stebėti savo mokinių stiprėjančius darbinius įgūdžius. Stebiesi, kaip žmonės, kurie Lietuvoje pratardavo vos kelis žodžius, užsienyje stažuotės pabaigoje kalba be sustojimo. Kaip išmoksta kitos kalbos žodžių ir atvykę pas užsienio partnerius su pasididžiavimu sveikinas, klausia, kaip sekasi. Taip pat pastebiu, kaip kelionės metu keičiasi kasdieniniai įgūdžiai – mokinys pradeda dažniau praustis, tvarkytis, atkreipia dėmesį į savo aprangą, stebi, ką valgo, aptaria matytus vaizdus bei atliktus darbus.

Grįžę šie mokiniai dalinasi įspūdžiais su bendramoksliais, demonstruoja, ką išmoko. Atsargiai keliauja pas darbdavius ir pasakoja, kad dirbo ir mokėsi užsienio šalyje, o vėliau dėl šios patirties randa drąsos įsitvirtinti Lietuvos darbo rinkoje. Kai kurie netgi drįsta svajoti grįžti atgal, o kai kuriais atvejais jų svajonės tampa įgyvendintais tikslais. Lydinčio asmens stažuotė yra 24 valandos darbo per parą, tačiau keliaujant su šiais asmenimis supranti, kokią pridėtinę vertę kuri jų profesiniame kelyje. Noriu padėkoti visus profesinio mokymo atstovus nebijoti keliauti su specialiujų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais. Ištieskite pagalbos ranką jiems, patikėkite jais ir jų svajonės dėl jūsų gerumo virs realybe.

Pabaigos žodis

Pabaigos žodis

Šis leidinys akcentuoja įtraukties ir įvairovės svarbą programos „Erasmus+“ mobilumo projektuose ir kartu atskleidžia individualių poreikių įtaką projektų sėkmei. Kaip matome iš Manto pavyzdžio, kiekvienas potencialus dalyvis gali turėti savo unikalių iššūkių, į kuriuos reikia atsižvelgti ir įveikti norint užtikrinti visiems lygias dalyvavimo galimybes.

Norint pasiekti tikrąją įtrauktį, svarbu ne tik teoriškai laikytis principų, bet ir praktiškai imtis veiksmų. Įtraukties ir įvairovės principai turi tapti integruota dalimi projektų planavimo ir vykdymo procese. Tai apima supratimą, kad kiekvienas dalyvis yra unikalus ir gali turėti skirtingų poreikių. Pasiruošimo procese svarbu pasiūlyti tinkamus įrankius, kaip lengvai suprantamą informaciją, pagalbą asmenims, turintiems sunkumų, ir kitas priemones, kad visi galėtų aktyviai dalyvauti ir prisidėti prie projektų tikslų įgyvendinimo.

Europos Sąjunga ir programa „Erasmus+“ skatina įtrauktį ir įvairovę, siekdama formuoti sąžiningesnę ir vienodesnę visuomenę. Mes, projektų vykdytojai, koordinatoriai, ir visi suinteresuoti asmenys, turime kartu dirbti, kad šie principai būtų ne tik teoriški, bet ir realiai įgyvendinami.

Tai reiškia suprasti kiekvieno asmeninį kontekstą, pasirūpinti tinkamomis priemonėmis ir kurti aplinką, kurioje visi dalyviai jaustųsi priimti ir vertinami.

Taigi, Manto istorija yra pavyzdys, kaip įtraukčiai ir įvairovei turi būti skiriama ypač rūpestinga ir nuosekli priežiūra. Kai projektų vadovai, koordinatoriai ir visi suinteresuoti asmenys skiria dėmesio individualiems poreikiams, kuriuos turi dalyviai, tokie kaip Mantas, tai leidžia jiems tikrai įsijungti ir dalyvauti veikloje, nors ir su specifiniais iššūkiais.

Mantas yra tik vienas iš tūkstančių pavyzdžių, kurie įrodo, kad tikra įtrauktis yra įmanoma, kai kiekvienas asmuo yra matomas ir suprantamas, o jų individualūs poreikiai yra įtraukti į visų veiklų planavimą ir įgyvendinimą. „Erasmus+“ projektai tampa ne tik mokymosi ir kultūrinio mainų platforma, bet ir svarbiu žingsniu link sąžiningesnės ir tolerantiškesnės visuomenės.

Šis leidinys kviečia atkreipti dėmesį į kiekvieno asmens individualius poreikius ir kartu džiaugtis galimybe pasidalinti savo patirtimi, stiprinti bendruomenę ir formuoti įtraukią ateitį. „Erasmus+“ programa yra daugiau nei tik išvykimas į kitą šalį – tai puiki galimybė mokytis vieniems iš kitų, tarpusavyje dalintis ir kartu kurti švietimo ateitį, kurioje kiekvienas turi vietą.

Autorės:

Vilija Bakutytė, Kėdainių profesinio rengimo centro projektų vadovė

Modesta Žilinskė, Kupiškio technologijos ir verslo mokyklos projektų vadovė

Lina Trebienė, Panevėžio jaunuolių dienos centro direktorė

Švietimo mainų paramos fondas

2023